

ЕКСПЕРТНО-СТАТИСТИЧНЕ ОЦІНЮВАННЯ ПРИВАБЛИВОСТІ ТЕРИТОРІЇ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

© Травка М.Р., 2013

Рекреационные земли характеризуются своей привлекательностью для туристов. Основными показателями привлекательности являются статистические и экспертные данные. После сбора необходимых данных можно провести исследование, которое позволит сравнить рекреационный потенциал районов.

The recreational earth characterized by their attraction for tourists. Key indicators of attractiveness are statistical and expert data. After gathering the necessary data can be conducted the study, which will be able to compare potential the recreational areas.

Постановка проблеми. Рекреація як вид туризму являє собою одну із галузей економіки, яка прямо чи опосередковано пов'язана з понад 50 галузями господарства. Для того, щоб керувати рекреацією успішно, необхідно дослідити значну кількість чинників, які впливають на привабливість певної території та визначити показники, за якими можна оцінити їх компоненти. Щоб врахувати всі чинники та визначити рівень впливу кожного з них на рекреаційну привабливість території, доцільно розробити методіку переведення значної кількості окремих показників до одного. Для таких обрахунків нами використано експертно-статистичний метод.

Зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Ця тема є тісно пов'язана з низкою економічних наук, будівництвом, охороною навколишнього середовища, раціональним використанням ресурсів. Найбільшого значення це дослідження набуває при практичному використанні отриманих даних в оцінці земель.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанню рекреаційної привабливості території присвячено дослідження І.А. Бланка [2], О.І. Артеменка, Я.І. Виклюка [3], які торкнулися лише якісних (експертних) показників, що не відображають цілісної картини привабливості території. Дослідження О.В. Музиченко-Козловської [4] мають загальний характер, оскільки ґрунтуються на використанні статистичних даних в окремих областях України.

Невирішені частини загальної проблеми. Невирішеною частиною даної проблеми є вдосконалення методіки оцінювання рекреаційних, оздоровчих та історико-культурних земель, які б забезпечили шляхи залучення інвестицій у туристичну галузь, а також покращила б управління привабливими для туризму територіями.

Постановка завдання. Запропонувати удосконалений експертно-статистичний метод оцінки привабливості територій в розрізі районів областей.

Виклад основного матеріалу. Львівська область – одна з найбагатших на рекреаційні ресурси областей України. Тут чи не найбільший осередок оздоровчо-відпочинкових закладів, у гірських районах велика кількість маркованих трас, місць для кемпінгу, що сприяє проведенню різнорангових спортивних заходів. Тому й не дивно, що об'єктом дослідження стала саме ця область.

Всебічний аналіз показує: щоб оцінити туристичну привабливість території, недостатньо статистичних даних, оскільки показники статистичної звітності відображають лише окремі, кількісні дані розвитку рекреації в певних районах. Не менш важливим є те, що багато чинників не мають чітких вимірів і їх можна оцінити лише експертним шляхом.

Як вказує А.М. Єріна [1, с. 27], конструювання такої оцінки передбачає 4 етапи: формування ознакової множини (визначення переліку показників оцінювання рекреаційної привабливості території, обґрунтування доцільності включення показників у модель); вибір способу стандартизації показників (вибір еталону для порівняння, розрахунок стандартизованих показників); оцінювання якісних показників за допомогою експертів (формування групи експертів, розроблення анкет опитування, оцінка результатів); визначення процедури агрегування показників (визначення індексів окремих показників).

Тому, ґрунтуючись на теоретичному аналізі та враховуючи однозначність деяких показників оцінювання рівня рекреаційної привабливості території, ми відібрали такі показники:

- площа природних рекреаційних ресурсів;
- кількість антропогенних туристичних ресурсів;
- кількість засобів розміщення туристів;
- інвестиційна привабливість рекреаційних земель;
- середній рівень цін на туристичні послуги;
- якість рекламно-інформаційних послуг;
- атрактивність історико-культурних пам'яток району;
- якість навколишнього середовища;
- економічна привабливість району;
- політична стабільність району.

Перші чотири показники нами отримано з Управління статистики у кількісних вимірах, інші шість встановлено експертним шляхом. Для розрахунку кількісних показників використано статистичні показники, що знаходяться у державній статистичній звітності (табл. 1), а для оцінки якісних показників враховано дані опитування експертів. За сукупність спостережень вибрано райони у Львівській області, які мають значні рекреаційні ресурси і входять до найбільш відвідуваних місць туристами.

Таблиця 1

Показники оцінювання рекреаційної привабливості районів Львівської області

Адміністративно-територіальні райони	Оцінювальні показники рекреаційної привабливості територій			
	Площа, га*	К-сть антропогенних біосоціальних та подільних ресурсів**	К-сть засобів розміщення відвідувачів*	Середня вартість турпослуг на 1 особу, грн./день**
Городоцький	28,9937	11	4	150,00
Дрогобицький	76,7540	23	4	260,00
Жовківський	24,5638	19	7	350,00
Золочівський	24,0569	15	3	100,00
Кам'яно-Бузький	5,6508	6	2	150,00
м.Львів	202,3833	2313	76	200,00
м.Новий Розділ	10,0471	5	3	170,00
м.Трускавець	5,9102	68	50	390,00
Миколаївський	11,8208	10	2	140,00
Мостиський	11,1217	7	11	200,00
Перемишлянський	88,2668	5	1	150,00
Сколівський	128,3807	14	47	300,00
Сокальський	23,8600	21	4	250,00
Стрийський	33,9839	17	6	150,00
Турківський	17,9593	13	14	350,00
Яворівський	30,2000	21	16	300,00
Середнє значення	45,2471	161	16	225,63

Примітка: *Данні отримані у Головному управлінні статистики у Львівській області [5]. **Дані отримані з туристичних сайтів та агентств.

Як видно з табл. 1, найбільші площі рекреаційних територій зосереджено у м. Львові та Перемишлянському, Дрогобицькому, Стрийському районах. За кількістю антропогенних туристичних ресурсів та засобів розміщення відвідувачів провідне місце займають м. Львів та м. Трускавець, найдешевші туристичні послуги у Золочівському, Дрогобицькому, Кам'янко-Бузькому, Миколаївському, Перемишлянському, Стрийському районах.

Через різні одиниці виміру у показниках кожен фактичний показник переведено у стандартизований. За елемент порівняння нами прийнято середнє значення кожного показника. Зробивши прості перетворення, маємо можливість порівняти рівень впливу різних показників на рекреаційні території. Отримані данні наведено у табл. 3.

Цікавим для вивчення виявився рівень інвестиційної привабливості території. Враховуючи це, ми використали методикку оцінювання інвестиційної привабливості територій, яка ґрунтується на базових методичних принципах визначення інвестиційної привабливості [2, с. 51]. Проте наші дослідження показали, що до запропонованої системи синтетичних показників доцільно ввести ще одну групу, яка б характеризувала рівень розвитку досліджуваної території, тобто поєднувала методики визначення інвестиційної привабливості території та галузі. Для цього залучили експертів: начальника управління міжнародних зв'язків та туризму Львівської області, начальника відділу економічного розвитку та інвестиційної діяльності управління економіки у Львівській області, двох працівників, які займаються сферою туризму, і автора цих досліджень.

Опитування проводилось по кожному з досліджуваних районів області за такими параметрами:

- рівень загальноекономічного розвитку;
- рівень туристично-рекреаційного потенціалу;
- рівень розвитку інвестиційної інфраструктури;
- демографічна характеристика регіону;
- рівень розвитку ринкових відносин;
- рівень криміногенних і екологічних ризиків.

Оскільки в цих дослідженнях показники подано в еквіваленті оцінок, виникла потреба їх перевести до зведених показників порівняння. За елемент порівняння прийнято сумарне значення кожного показника. Такі дії оптимізували роботу та показали чітку картину впливу інвестиційної привабливості на території Львівської області.

Порівнявши значення зведених статистичних показників рівня інвестиційної привабливості районів Львівської області, можна зробити висновок, що найнижчими показники інвестиційної привабливості рекреаційних земель є у Городоцькому та Сокальському районах (табл. 3).

Експертна оцінка рекреаційної привабливості території показує, наскільки привабливою є ця територія для туристів. Окрім того, потенціал рекреаційної привабливості показує перспективність території для створення на ній туристичного бізнесу.

Наступним етапом дослідження є визначення експертних показників привабливості рекреаційної території. Нами відібрано такі показники:

- якість рекламно-інформаційних послуг;
- атрактивність історико-культурних пам'яток району;
- якість навколишнього середовища;
- економічна привабливість району;
- політична стабільність району.

Оцінювання здійснюється у формі ранжування територій за синтетичними показниками. Окремі синтетичні показники відіграють різну роль у процесі прийняття рішення щодо інвестицій. Значущість кожного блока синтетичних показників у сукупній оцінці інвестиційної привабливості туристичної галузі визначено експертним методом, із застосуванням підходу індивідуальної оцінки [3].

Для того, щоб здійснити експертизу, слід визначити якісні показники, за якими експерти оцінюють туристичну привабливість. Такі дані отримані за допомогою анкетного соціологічного опитування, де кожен з показників розділявся ще на кілька підпунктів для кращого їх вивчення. Для цього було опитано експертів: начальника управління міжнародних зв'язків та туризму, начальника

відділу економічного розвитку та інвестиційної діяльності управління економіки, двох працівників, які займаються сферою туризму і автора цих досліджень. В анкетах було наведено перелік питань – як прямих, так і опосередкованих, з яких можна було зробити певні висновки [6].

Систематизувавши усі анкетні дані і взявши з них середні показники, ми отримали результати, які наведені у табл. 2.

Таблиця 2

**Якісні показники рекреаційної привабливості району
за результатами експертного опитування**

Адміністративно-територіальні райони	Коефіцієнти оцінюваної рекреаційної привабливості територій				
	Якість рекламно-інформаційних послуг	Атрактивність історико-культурних пам'яток	Якість навколишнього природного середовища	Економічна привабливість району	Політична стабільність регіону
Городоцький	3,33	2,67	3,33	2,33	1,67
Дрогобицький	3,67	3,33	3,00	2,67	2,67
Жовківський	3,67	3,67	3,67	3,33	3,33
Золочівський	4,00	3,33	4,00	3,33	3,00
Кам'яно-Бузький	3,00	3,00	3,67	3,33	3,00
м. Львів	5,00	5,00	3,00	4,33	4,33
м. Новий Розділ	4,33	3,33	2,67	3,33	3,00
м. Трускавець	5,00	5,00	4,67	4,67	3,67
Миколаївський	3,00	3,33	3,67	3,33	3,33
Мостиський	2,67	2,33	2,33	2,67	2,33
Перемишлянський	2,33	3,00	3,00	2,67	3,00
Сколівський	4,33	4,67	4,67	3,67	3,67
Сокальський	4,67	3,67	4,67	3,67	3,00
Стрийський	3,00	3,33	4,67	3,67	3,00
Турківський	3,00	3,33	4,33	3,67	2,67
Яворівський	3,67	4,00	4,67	4,00	3,67
Середнє значення	3,67	3,56	3,75	3,42	3,08

Примітка: Зведені дані отримані за допомогою експертного соціологічного опитування [6].

З табл. 2 видно, що за якістю рекламно-інформаційних послуг та кількістю історико-культурних пам'яток домінує м. Львів та м. Трускавець, а також Сколівський та Сокальський райони. Якість навколишнього природного середовища найвища у м. Трускавець та у Сколівському, Сокальському та Стрийському районах. Економічно розвиненими вважаються м. Львів та м. Трускавець, а також Яворівський район.

Для узгодження результатів інтегральної оцінки якісні показники їх переведено у стандартизовані, так само як і кількісні показники, тобто визначено частку якісних показників від середнього їхнього значення. Результати розрахунків стандартизованих якісних показників рекреаційної привабливості районів наведено у табл. 3.

Особливістю моделювання та прогнозування соціально-економічних явищ, серед яких рекреаційна привабливість території, є багатоваріантність, тобто можливість використання різних методів чи критеріїв оцінювання. За своєю суттю процес підвищення привабливості території має імовірнісний характер, прогнозувати його доволі складно. Закономірність такого складного явища, як рекреаційна привабливість району формується під впливом багатьох взаємопов'язаних чинників, частина з яких є суб'єктивними.

Звісно, для кожної сфери використання цього дослідження будуть важливими свої показники. Скажімо, для інвестора буде важливим лише рівень інвестиційної привабливості територій, для відпочиваючого рівень цін, кількість цікавих місць для огляду та інше. Але для нас було головним виявити усі позитивні та негативні чинники, що впливають на привабливість рекреаційних територій Львівської області, оскільки дане дослідження планується використати для практичної діяльності у оцінці рекреаційних земель та нерухомості.

Правильно керуючи рекреаційними територіями, можна певною мірою задовольнити відносні потреби сучасної людини, серед яких потреба у відпочинку.

Інтегральний показник оцінки рекреаційної привабливості кожного з районів Львівської області визначено як відношення суми окремих часткових індексів показників до середнього значення цих індексів (відносно кількості показників). Результати розрахунку інтегральних показників оцінки рекреаційної привабливості території наведено у табл. 3.

Оцінювали привабливість районів за такою шкалою:

$\leq 0,04$ – незадовільний рівень;

0,041–0,05 – задовільний рівень;

0,051–0,07 – високий рівень;

$0,071 \leq$ – дуже високий рівень.

Таке експертно-статистичне дослідження показує існуючу привабливість кожного району області відповідно до наявних у його межах туристичних ресурсів, можливостей інвестиційних вкладень, що сприяють розвитку туризму, а також дає можливість визначити, які чинники найвагомніше впливають на туристичну привабливість району. Наприклад, у м. Львові досягти максимального рівня рекреаційної привабливості можна, знизивши вартість туристичних послуг, збільшивши кількість інвестицій та покращивши якість довкілля.

За результатами розрахунків (див. табл. 3) найвагомніше впливають перші п'ять показників привабливості території, а саме: площа природних рекреаційних ресурсів; кількість антропогенних туристичних ресурсів; кількість засобів розміщення туристів; інвестиційна привабливість територій; середній рівень цін на послуги.

За вагомістю впливів показників можна сформувати програму можливих заходів для планування та регулювання рекреаційної привабливості районів областей.

Для Львівщини стратегічним орієнтиром є туристично-рекреаційна сфера. Структурні трансформації господарства регіону в бік пріоритетної розбудови саме цього сектора економіки забезпечать збалансований високоефективний ресурсозберігаючий розвиток території.

Львівщина традиційно була областю, де перспективи туристично-рекреаційної індустрії були і залишаються одними з найкращих в Україні. Природно-ресурсний та історико-культурний потенціал у поєднанні з вигідним географічним положенням в центрі Європи та існуючий багаторічний досвід і напрацювання у сфері рекреації є достатньо вагомою передумовою пріоритетного розвитку системи санаторно-курортного лікування, туризму та відпочинку, орієнтованої як на внутрішнього споживача, так і на обслуговування іноземного контингенту.

Природні рекреаційні ресурси Львівщини представлені лікувальними мінеральними водами, лікувальними грязями, озокеритом, кліматичними, водними, лісовими ресурсами. Частка природно-рекреаційного потенціалу Львівщини у сумарному природно-ресурсному потенціалі України становить 5,377 %. Серед карпатських областей за сумарним потенціалом природних рекреаційних ресурсів вона поступається лише Закарпаттю (7,036 %). У структурі рекреаційних ресурсів області 70 % припадає на ресурси відпочинку і туризму і 30 % – на ресурси санаторно-курортного лікування. У сумарному природно-ресурсному потенціалі Львівської області природні рекреаційні ресурси становлять 143 %, що значно вище відповідного показника по Україні (9,5 %).

Реалізація рекреаційно-туристичної політики на регіональному рівні вимагатиме від управлінських структур та туристично-рекреаційних закладів налагодження тісніших міжрегіональних і міждержавних зв'язків з метою не лише надання оздоровчих, відпочинкових і туристичних послуг жителям інших областей і країн чи взаємообміну рекреантами, але й залучення вільних коштів від вітчизняних та зарубіжних інвесторів на взаємовигідній основі, обміну досвідом тощо.

Як видно з табл. 3, така оцінка показує існуючу привабливість кожного розвинутого у туристичному плані району у Львівській області відповідно до наявних рекреаційних ресурсів, можливого інвестування, а також дає можливість визначити, які чинники справлятимуть найвагоміший вплив на рекреаційну привабливість районів.

Порівнявши інтегральні показники районів, можна визначити резерви підвищення туристичної привабливості. За результатами експертно – статистичної оцінки існуючий рівень привабли-

вості території найпривабливіших районів такий: м. Львів – 0,2134, м. Трускавець – 0,8360, Сколівський район – 0,0919.

Таблиця 3

Інтегральні показники оцінювання рекреаційної привабливості районів Львівської області

Адміністративно-територіальні райони	Стандартизовані показники рекреаційної привабливості районів за:										Сумарне значення часткових індексів показників	Інтегральний показник оцінювання рекреаційної привабливості району
	площею рекреаційних ресурсів	кількістю антропогенних біосоціальних та подільних ресурсів	кількістю засобів розміщення відвідувачів	середньою вартістю турпослуг на 1 особу	інтегральним значенням оцінки інвестиційної привабливості території	якістю рекламно-інформаційних послуг	атрактивністю історико-культурних пам'яток	якістю навколишнього природного середовища	економічною привабливістю району	політичною стабільністю регіону		
Городоцький	0,6408	0,0685	0,2560	0,6648	0,0590	0,9091	0,7485	0,8889	0,6829	0,5405	5,4591	0,3765
Дрогобицький	1,6963	0,1433	0,2560	1,1524	0,0613	1,0000	0,9357	0,8000	0,7805	0,8649	7,6903	0,0530
Жовківський	0,5429	0,1184	0,4480	1,5512	0,0613	1,0000	1,0292	0,9778	0,9756	1,0811	7,7855	0,0537
Золочівський	0,5317	0,0935	0,1920	0,4432	0,0633	1,0909	0,9357	1,0667	0,9756	0,9730	6,3655	0,0439
Камянко-Бузький	0,1249	0,0374	0,1280	0,6648	0,0620	0,8182	0,8421	0,9778	0,9756	0,9730	5,6037	0,0386
м.Львів	4,4728	14,4112	4,8640	0,8864	0,0615	1,3636	1,4035	0,8000	1,2683	1,4054	30,9368	0,2134
м.Новий Розділ	0,2220	0,0312	0,1920	0,7535	0,0637	1,1818	0,9357	0,7111	0,9756	0,9730	6,0396	0,0417
м.Трускавець	0,1306	0,4237	3,2000	1,7285	0,0698	1,3636	1,4035	1,2444	1,3659	1,1892	12,1193	0,0836
Миколаївський	0,2613	0,0623	0,1280	0,6205	0,0697	0,8182	0,9357	0,9778	0,9756	1,0811	5,9301	0,0409
Мостиський	0,2458	0,0436	0,7040	0,8864	0,0633	0,7273	0,6550	0,6222	0,7805	0,7568	5,4849	0,0378
Перемишлянський	1,9508	0,0312	0,0640	0,6648	0,0606	0,6364	0,8421	0,8000	0,7805	0,9730	6,8033	0,0469
Сколівський	2,8373	0,0872	3,0080	1,3296	0,0630	1,1818	1,3099	1,2444	1,0732	1,1892	13,3237	0,0919
Сокальський	0,5273	0,1308	0,2560	1,1080	0,0596	1,2727	1,0292	1,2444	1,0732	0,9730	7,6743	0,0529
Стрийський	0,7511	0,1059	0,3840	0,6648	0,0601	0,8182	0,9357	1,2444	1,0732	0,9730	7,0103	0,0483
Турківський	0,3969	0,0810	0,8960	1,5512	0,0601	0,8182	0,9357	1,1556	1,0732	0,8649	7,8327	0,0540
Яворівський	0,6674	0,1308	1,0240	1,3296	0,0618	1,0000	1,1228	1,2444	1,1707	1,1892	8,9409	0,0617
											145,0000	1,3388

Висновки. У дослідженні запропоновано удосконалений експертно-статистичний метод оцінювання рекреаційної привабливості території районів області.

Експертно-статистичне оцінювання привабливості території дає можливість ефективно оцінити території рекреаційного, оздоровчого та історико-культурного призначення, розширити інвестування у туристичну галузь, а також удосконалити роботу у туристичному бізнесі.

1. Єрина А.М. Статистичне моделювання та прогнозування: навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2001. – 170 с. 2. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент: учебный курс / И.А. Бланк. – К.: Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – 536 с. 3. Артеменко О.І., Вихлюк Я.І. Оцінка рекреаційної привабливості Карпатського регіону з використанням нечіткої логіки // Інформатика и компьютерные технологии. – 2010. 4. Музиченко-Козловська О.В. Економічне оцінювання туристичної привабливості території. – Л.: Новий світ, 2012 – 173 с. 5. Статистичний щорічник. Ч. II 6. Анкети статистичного опитування експертів (грудень 2012 р).